

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻԻ 16

1 Դեկտեմբեր 1896

ԿՈՍՏԱՆՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ

ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

Պատվը Ամբ ճամադանի Թիւ 20

1896

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

— — —

- 1 Ակնարկ մը Ս. Իգնատիոսի թղթոց վրայ
- 2 Նոր տոմարին դէմ հին տոմարը գործածողներուն հանած առարկութեանց պատասխան.
- 3 Հնախօսական.
- 4 Քաղկեդոնի մերձակայքը զանաւոր Յոյն Քրիստոնեայ տապանագիրք.
- 5 Երկրագրական.
- 6 Այլ եւ. ալք
- 7 ՎՍԻՔ Ս. ՄՈՆԻՔՍԻՅԻ. ՅՈՎԼԱՆՆԵՍ Վ. ԱՐԻՍԵԱՆ.

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Ե Ս Կ Ի Ս Ա Մ Ս Ե Ա Յ

Եօրնհրորդ Տարի

ԹԻՒ 46

1 Գեկտեմբեր 1896

Ա Կ Ն Ա Ր Կ Մ Ը

Ս, Ի Գ Ն Ա Տ Ի Ո Ս Ի Թ Ղ Թ Ո Յ Վ Ր Ա Յ

(Շարունակութիւն տես քիւ 10)

«Վասն զի ազօթս արարեալառ Աստուած ժամանցի (Տպ. ըստ սովորութեանն՝ արժանի եղէ, որով յաջորդ արժանաւորն կը պակսի). արժանաւոր տեսութեան ձերում, զոր (յն. որպէս) եւ առաւել եւս խնդրէի ընդունելու եւ այժմ (չիք ի յն.) կապուալ ի Յիսուս Քրիստոս յուսամ ողջոյն տալ ձեզ, (ըստ յունականին բառական է այդ ողջոյն տալն, բայց իմաստին է՝ գրկախառնիլ), եթէ լինիցին կամք Աստուծոյ եւ արժանաւորեցայց կատարման» Աստճին առդերէս յայտնի է մեծափափաք անհնչն հաճատակութեան «Ակիզքնս բարւոք տնօրինեցաւ, եթէ զվախճանն եւս զտից եւ ընկալայց զմասն իմ առանց մեղադրանաց» Յոյնն սակաւիկ ինչ կը տարբերի երկրորդ մասին մէջ. եթէ կալայց շնորհս գտանել գլխակ իմ անարգել, կամ անխափան : «Զի երկնչիւմ ի սիրոյդ ձերմէ . զուրկ յաղքահարեցեք զիս : » Յոյնն կ'ըսէ վնասեցեք : «Զեզ զիւրին է գործել՝ զինչ եւ կամիր, բայց ինձ զմուարին է արժանանալ Աստուծոյ . քեզ որք ոչ խանդայցեք : » Վերջին խմաստն՝ կը յայտնէ քրիստոնէից ազօթիւք եւ այլ օրինաւոր միջոցներով զեզբարս կապեալս ազատելու փոյթն եւ գործն :

«Ձի ոչ կամիմ եթէ մարդկան հաճոյ լինիցիր, այլ Աստուծոյ՝ որպէս եւ էքդ : Ձիք ինձ այլ ժամանակ իրրեւ զայս՝ զի արժանաւորեցայց Աստուծոյ . եւ ոչ զուք՝ եթէ լսիցէք՝ քան զայս առաւել զորձ գրիցէք :» Տպագիրն փոխանակ գրիցէքի կը դնէ գտանիցէք. յն. կ'ըսէ. épigraphînai, որ է գրուիլ ի նշան իրիք. epigraphéin. Իսկ բացաարութիւնն յաջորդէն յայտնի է : «Ձի եթէ լուէք զինէն բանիւ՝ եւ Աստուծոյ լինիցիմ. (Տպ. կ'ըսէ. եւ մասն Աստուծոյ լինիցիմ) . ապա եթէ զմարմինս իմ սիրէք՝ զարհեալ եղէց ընթացող : Ոչ առաւել ինչ տայք ինձ քան զընծայելն Աստուծոյ (յն. զոհիլ)՝ մինչ պատրաստ է սեզանն . որով ժողովեալ ի սէր երգել երգս առ Հայր ի Յիսուս Քրիստոս, զի զեպիսկոպոս Աստուծոյ արժանաւորեաց Աստուած դտանիւ յարեւմուտս յելից կոչեցեալ : Բարիոք է ինձ մտանել յաշխարհէ աստի առ Աստուած, եւ ծագել ի նմա :» Հին Քրիստոնէից սովորութիւնն էր նահատակաց գովութեան համար երգեր երգել եւ զրուատիս կարգալ, յոր կը յորդորէ զհաւատացեալս Ս. Վրկայս, նպատակ ունենալով՝ զի մի՛ դուցէ խախտեն իր անձկութիւնն : Յարեւելից կ'ըսէ յարեւմուտս կը զրկուիմ եւ գեղեցիկ նմանութեամբն զինքն արեւուն հետ կը խոնարհէ ի մարս, յԱստուած, զի եւ նովաւ եւ ի նա՝ ծագի զարձեալ ճշմարտապէս արեւակնացեալ յարեւելից, ի ծագել մեծ վաղորդայնի, մեծի առաւօտուն, որոյ չիք երեկոյանալ : Տպագիրն՝ բարիոք է ինձ մտանելն կը կարգայ ժողովել յաշխարհէ աստի . . . յայտնապէս ձեռագրաց վրիպակն է, քանի որ նախկին արեւելք եւ արեւմուտքն ունի, եւ յաջորդ ծագել բառն, որ նոյն իմաստին մէջ է. եւ անհրաժեշտ նմանութիւնէն քաղուած բառն ի հակառակէն կը պահանջէ մտանելն :

«Բնաւ ընդ ումեք ոչ էք նախանձեալ, այլ եւ զայլս ուսուցէք. (Տպ. ուսուցանէք) . եւ եւ կամիմ զի եւ դուք առնիցէք զոր ուսուցեալ հրամայեքդ» . այս սող կը պակսի ի Տպագրին : «Միով զօրութեամբ խնդրեցէք՝ զի տացի ինձ ոյժ ներքոյ եւ արտաքոյ. (յն. կ'ըսէ, միայն ինձ ոյժ խնդրեցէք ներքոյ եւ արտաքոյ, զուցէ թէ լուսանցից զօրութիւնն է պատճառ, կամ թէ ի բնագրէն ինկած է այդ) . զի մի՛ միայն ասացիդ, այլ եւ կամեցայց. եւ մի՛ եւ եթ քրիստոնեայ՝ այլ եւ լինել. զի թէ զտանիցիմ յոր եմ՝ եւ կոչիլ մարթիմ. եւ յայնժամ լինիցիմ հաւատարիմ՝ (Տպ. հաւատացեալ)՝ յորժամ յաշխարհի ոչ երեւցիմ : Ձիք ինչ երեւելի որ յախտեցաւկան (տպ. բարեոք) իցէ :

զի երեւելիք առ վայրկեան մի եւն, իսկ աներեւոյրք՝ յաւիտե-
նականք» Սոյն վերջին տողք կը պահսին ի Տպագրէն «Քանզի
եւ Աստուած մեր Յիսուս Քրիստոս՝ յորժամ է առ Հօր՝ եւս աւ-
ռաւել երեւի Ոչ գործ յռոյքեան (տպ. բնդունայնութեան) այլ
մեծի հռչակի է քրիստոնէութիւն, յորժամ յաշխարհէ ատեսցի»
Այսինքն է՝ թէ հալածանք եւ դառնութիւնք՝ Քրիստոսի հա-
ւատքն պիտի չկարեն լռեցուցանել Տպագիրն գահալէժ տողե-
րու մէջ է աստ»

«Ես զրեւմ յամենայն եկեղեցիս եւ ծանուցանեմ՝ եթէ իմով
կամաւ մեռանիմ փոխանակ Աստուծոյ, միայն թէ զուր ոչ ար-
դելուցուք զիս ինչդեմ ի ձէնջ մի՛ առնէք առ իս սէր ի տարա-
ժամու. թոյլ տուք ինձ լինել գաղանաց կերակուր եւ ի ճեռն
նոցա արժանաւորել Աստուծոյ» Յոյնն աշխարհէս կը խօսի վեր-
ջին իմաստն. որովք հեշտեաւ ե ժամանել առ Աստուած. մին
քան զմիւսն զեղեցիկ, թէ հայն եւ թէ յոյնն Սրբազան պատմու-
թիւնք, վկայաբանութիւնք, թուղթք եւ զիրք սրբոց հարց ա-
մեն իջի մէջ հաւատացելոց առ Աստուած հասնելու սէրն եւ
իզձ՝ անձուկն եւ ըաղձանք՝ ուխտն եւ ցանկութիւն՝ վկայական
մահուամբ կնքելոյ զկեանս՝ կը յայտնեն Ոմանք անձամբ անձին
կը զիմէին առ Ոսոխն՝ մահն իբր չնորձ խնդրելով, ոմանք կը
փղձկէին աղատութիւն չնորհելուն կամ զմահ յետաձգելուն հա-
մար, եւ ոմանք չնորհակալ կ'ըլլային Ոսոխին եւ գահճաց ան-
դամ զի մահուան վճիռն կը դործագրէին Մեծն Կիպրիանոս իր
դահճին քսան ոսկի սկուտ տալ կը հրամայէր. եւ Մեծն Բարսեղ
առ Մոդեստոս քաղաքապետին՝ որ մահ կ'ըսպառնայր Սրբոյն,
պատասխանելով կ'ըսէ. տացէ Տէր զի մի՛ փոխեսցիս ի խորհրդ-
դոյդ, եւ զոր սպառնաւք վճարեսցես»

«Յորենահատ եւմ Աստուծոյ եւ յատմունս գաղանաց ա-
ղացեալ լինիմ, զի դտանիցիմ հաց սուրբ Քրիստոսի. (տպ. եւ
գտանիմ հաց սուրբ Աստուծոյ)։ Եւ մանաւանդ զրդեւելով զըրդ-
ոհեքք զգաղանսն՝ զի լիցին ինձ գերեզման, եւ մի՛ ինչ թող-
ցեն ի մարմնոյ իմմէ. զի մի՛ ի ննջելս տաղտուկ լիցի ումեք»
Ս. Վկայիս կենսադրութեան մէջ կը կարդամք՝ զի մինչ հռով-
մէական ոստանին տեսարանին մէջ ի գուճս անկեալ կատաղի
առիւծներու դէպ յինքն յառաջեկն կը լսէ մռնչալով, կը գոչէ
սոյն տողերն՝ զոր աստ ինքնին զրած էր. Յորեան եւմ Աստու-
ծոյ եւ յատմունս գաղանաց աղացեալ լինիմ, զի գտա-
նիցիմ հաց սուրբ Քրիստոսի՝ Վսեմ խօսք եւ գեղեցիկ Գրքգ-

ռելով գրգռեցէր մանաւանդ զգազանսն . *կշիռ ունի՞ արդեօք այս եռանդն* : Զի մի՛ ի ննջէս . . . *կը պակտի ի Տպագրին* : Ննջումն *կամ* նինջ *յունական ձայնիւն է* Koimîsis, *ուստի* ծընած է ննջարանն (*հանգստարան, տապան, գերեզման*) Koimîtion, *նոյն ըստ լատինականին* Coemeterium, *որ անտի եւ* լած է : *Եւ ոչ իսկ մնացորդ կ'ուզէ որ աւելնայ իր մարմնէն* , *այլ ի սպառ ճարակ եւ կուր լինել դադանաց* . *զի մի՞ տաղտուկ պատճառն իր նշխարք Հաւատացելոց . եւ այս խոնարհութեան չափն* :

« *Եւ ապա յայնժամ լինիցիմ ճշմարիտ աշակերտ Քրիստոսի յորժամ զմարմինս իմ աշխարհ ոչ տեսանէ* : Աղէքս արկէք առ Քրիստոս վասն իմ (*տպ. խնդրեցէք ի Տեառնե վասն իմ*) , *զի այսու գործեօք պատարագ Աստուծոյ գտանիցիմ* » Սոյն վերջի տողն է ըստ *Տպ.* զի յայսմ գործոյ անօք պատարագի Աստուծոյ գտանիցիմ . *ձեռագրաց լուսանցից մէջ անօք բառն գործեաց իրր բացատրութիւն զրուած է, զոր գաղափարողք մուծեր են իրանին մէջ, հօլովմունքն փոփոխելով Անօքն՝ գործին է. ինչպէս ունիմք՝ Գործի մահու — Անօթ մահու, սուր, թուր եւլն* : Որով ըստ *թարգմանչին՝* *թուի թէ բացառական հօլով պիտի զրուի* . Զի յայսմ գործեաց պատարագ Աստուծոյ գտանիցիմ :

« *Ոչ եթէ իբրեւ զՊետրոսն եւ զՊաւղոս հրաման տամ ձեզ, առաքեալք ընտրեալք էին նոքա, եւ ես այր զատապարտաւրնոքա ազատք, եւ ես մինչեւ ցայժմ ծառայ* : *Բայց եթէ չարչարիցիմ՝ ազատ Յիսուսի լինիցիմ, եւ յարեայց ի նմա ազատացեալ* : *Եւ ես այժմ ի կապանս իմ՝ ուսանիմ չցանկալ իմիք աշխարհիս կամ անցաւորի* : » Ուշադրութեան արժանի կէտեր են ի քննութիւնս *ձեռագրաց՝* *մանր մասնիկքն եւ մանր բառերն* . *յունականն երբ կարուկ բառեր եւ հատու իմաստներ կը վարէ, կը տեսնեմք ի Տպագրին՝ զանդաղ բառեր եւ ճապող իմաստներ, որք՝ դէթ մեծաւ մասամբ եթէ ոչ բոլորովիմք՝ ձեռագրաց ազաւազմանէ եւ այլ ծանօթ պատճառներէ յառաջ եկած են* : Այսպէս ըստ *յունին՝* Առաքեալք էին նոքա , *առանց ընտրեալքի, զոր թերեւս յոյն այլ ձեռագիրք ունէին, կամ թէ հայերէնն ի լուսանցից քաղած է. մին կամ միւսն՝ հատու խօսք են, եւ յաջորդին նոքա ազատքն՝ առաջնոյն նոյն ձեռով լինելն կը պահանջէ, մինչդեռ Տպագիրն իր յարաբերական գերանուններով եւ մեկնարանական ձեռքի տաղտուկ կուտայ թէ իմաստին և թէ ընթերցողին՝ Պարբերութեանս միջի ազատ բառերն*

ըմբռնելու է՝ ի ծառայութենէ ազատացեալ իմաստիւ։ Եւ յարեայց ի նմա ազատացեալ. Տպագիրն կ'ըսէ. Եւ յառնեմ ի մեռելոց ազատացեալ : Աշխարհիս կամ անցաւորի կը պակսի ի տպագրէն :

«ՅԱսորոց մինչեւ ի Հռովմ գազանամարտ լինիմ ի ցամաքի եւ ի ծովու , ի տուէ եւ ի դիշերի. կապեալ ի մէջ տաան ընծուց, որ են գունդ զինուորաց. եւ որչափ բարեքիմ առնուս՝ եւս առաւել չարանան առ իս . բայց նախատանօք նոցա առաւել աշակերտիմ» Ինչ որ ի վեր անդր ասանք՝ զնոյն աստէն կրկնել կ'ըստիպիմք. առաջին տողին կարուկ խօսքն տպագիրն կամ մոզուղ ձեռագրողք կ'այլայլեն, ի պոլսն Այլ եւ մը կարկատելով. Այլ եւ յԱսորոց մինչեւ ի Հռովմ ի մեջ գազանաց եմ արկեալ, յն. գազանամարտիմ. ի ծովու եւ ի ցամաքի, յն. հակառակ կարգաւ. Վերջի տողին ի նախատինս կամ նախատանօք բանն՝ որ ի յունականին կը տեսնուի, ի Տպագրին կը պակսի. Բայց եւ այստա. առասեղ աշակերտիմ. Տաան ընծուց մէջ կապուին՝ ոմանք կը կարծեն ընդ Վկայիս ընկերացող տաան գազանքն կամ որոշակի ինծքն, որոց կուր պիտի տային զերանկին. իսկ ոմանք գազանանման զինուորքն կը համարին :

«Վայելեցից ի գազանան պատրաստեալս ինձ , զոր եւ աղօթս առնեմ՝ (աղերսեմ) զի գտցին ինձ կազմք ի մեղանչել, եւ զայրացուցից զնոսա զի ի քթիկ ական յօշոտեցեն զիս : Եւ մի լիցի նոցա երկնչել յինէն՝ իբրեւ յոմանց որ ոչ մերձեցան ինոսա : Զի թէպէտ եւ նորա ոչ կամիցին մերձեցալ յիս՝ եւ պարտաւորեալ գնացից ի վերայ նոցա :» Առաջին տողերէն Տպագիրն խառնափնդոր կ'ըսիս. Այլ ցնծամ ի գազանսն, իսկ չարունակելով՝ զոր եւ աղօթս առնեմ՝ զի վաղվադակի գտցին ինձ եւ կերիցեն զիս. ուր ընդ վերնոյն համեմատելով՝ կը տեսնուի խառնափնդոր լիցի վերջին տողն ուղիղ իմաստին ընդլայնումն է, զոր ըստ հայերենին զրինք աստէն. եւ հարկաւորեալ գնացից ի վերայ նոցա, հարկաւորել ներգործական է, այսինքն հարկաւորեալ գնոսա գնացից ի վերայ նոցա . յն. կ'ըսէ միայն եւ հարկաւորեցից գնոսա. առանց յաջորդին :

(Շարայարեի)

ՆՈՐ ՏՈՄԱՐԻՆ ԴԷՄ ՀԻՆ ՏՈՄԱՐԸ ԳՈՐԾԱԾՈՂՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՆՍԾ ԱՌԱՐԿՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

(Շարունակութիւն տես քիւ 15)

8. Չորեքտասաներորդայց սովորութեան զատապարտութիւնն. — Նիկիոյ ժողովն իր վճռաւն Չորեքտասաներորդայց սովորութիւնն զատապարտեց իբր հերձուած, որոնք հրէից հետ ճիշդ նոյն օրը Չատիկ կը կատարէին. այսինքն անոնք ճիշդ հրէից հետ Մարտի լուսնին Տասնուչորրորդ օրուան իրիկունը զատկական ընթրիքը կ'ընէին, եւ յաջորդ օրն՝ լուսնին 15 ն տօն կը կատարէին հրէից Պասեքին օրն, 15 Նիսան: Իսկ միւս Քրիստոնեայք ընդհակառակն չորեքտասաներորդ օրուան իրիկունը Պահքն չէին լուծեր այլ յաջորդ Կիւրակին կը թողուն օրինապէս Փրկչին Յարութեան տօնն. Քրիստոնէից Չատիկ մեծ տօնն:

Չորեքտասանեայք հրէական հաշուին հետեւելով՝ նոյնպէս ծանր թէպէտ հաղուադէս ուրիշ սխալ մ'ալ կը գործէին, զիչերահաւասարէն առաջ Չատիկ կատարելով՝ Հրէական յայնժամու չրջանն Պասեքին սկզբնական սահման հաստատած էր մարտի 18, որով իրենց հետ նաեւ Չորեքտասանեայք տասնութնամեայ չրջանին մէջ երկու անգամ մարտի 21 ի զիչերահաւասարէն առաջ Չատիկ կը տօնէին:

Նիկիոյ ժողովոյն վճիռն այս սխալ ընթացքն ուղղելով՝ կը հրամայէ Չորեքտասանեայց հրէից ծուռ հաշիւը թողլով առհասարակ քրիստոնէից հետ՝ Կիւրակի օրն՝ ըստ Հռովմայ եւ Աղեքսանդրիոյ կրկին եկեղեցեաց հաստատածին՝ Չատիկ հռչակել:

9. Նախկին Հարց միտքն եւ գործն. — Նիկիոյ ժողովոյն եւ Ս. Հարց նպատակն արդեօք հրէից Պասեքին օրն քրիստոնէից թոյլ չաօլ էր Չատիկ կատարել՝ եթէ լուսնին 14 ն չաբաթ օր իյնալով յաջորդ օրն 15 ըլլար, (Նիսան 15), հրէից Պասեք, քրիստոնէից Չատիկ:

— Ոչ, այդ չէր Ս. Ժողովոյն միտքն:

Դ եւ Ե դարերու եկեղեցեաց Հարց առանց բնաւ հրէից ըրածին կամ ընելիքին ուշ դնելու՝ քրիստոնէական Չատիկն օրն ըստ աւանդական կանոններու ջանացին ճշդել ու սահմանել. որով համաձայն հաստատեցին՝ զի ամբողջ քրիստոնէութիւնն միաբան Չատիկ հռչակէ զարնան առաջին լուսնին տասնուչորրորդ օրուան յաջորդող Կիւրակէն:

Այս օրէնքը հաստատելով զոհոցան, չերազելով բնաւ հրէ-
ական Պատեքին վրայ՝ թէ կրնան կարելի է զուգադիպի, եւ
ինչայ, կամ յառաջէ, փորձն հաւատարմած է, վասն զի Դ եւ Ե
դարերու մէջ թէ զուգադիպած են եւ թէ մերն կանխած հրէ-
ականէն. այլ Հարք հոգ անգամ ըրած չեն:

Հրեական նոր տարւոյն (360 յետ Բրիստոսի) սկսեալ մինչեւ 500 (յետ Բրիստոսի) քրիստոնեական Զատիկն հետ հրեականին գոյգադիպութիւնք		Բոստ հրէից հաշւոյն		Նիւանի		Քրիստոնէից եւ հրէից Զատիկ (15 նիւան)	
Քրիստոնէական թուական	Նիւանի միջին նոր լուսինն	17 մարտ	16 ժամ	338 շաբաթ	18 մարտ	1 ապրիլ	Կիւրիւսկէ
Տարի 367 յետ Բրիստ.	14 »	14 »	7 »	519	14 —	28 մարտ	—
370	29 »	29 »	20 »	209	30 —	13 ապրիլ	—
374	18 »	18 »	21 »	600	39 —	2 —	—
394	31 »	31 »	1 »	471	31 —	14 —	—
401	7 »	7 »	22 »	991	8 —	22 մարտ	—
414	24 »	24 »	11 »	681	25 —	7 ապրիլ	—
418	20 »	20 »	2 »	862	20 —	3 —	—
421	9 »	9 »	4 »	173	9 —	23 մարտ	—
441	24 »	24 »	16 »	943	25 —	8 ապրիլ	—
445	13 »	13 »	18 »	254	14 —	28 մարտ	—
465	9 »	9 »	13 »	306	9 —	23 —	—
475	12 »	12 »	14 »	697	14 —	(4)	—
495	28 »	28 »	3 »	387	28 —	11 ապրիլ	—
499							

ԾԱՆՈԹՈՒԹԻՒՆ. — 1. Հրէից Պատեքներուն վաւարակութիւնն դիւրաւ հասկնալու համար նոր լուսնի
ժամերն ըստ երբեմնական հաշուին են. «շաբաթ» 2, ժամուն բազմենքն է. 18 «շաբաթ» հաւասար է 1 վրէի.
2. Նիւանի 1 օրն՝ 367, 374, 394, 414, 445 եւ 465 տարիներու մէջ յաջորդ օրուան թողումն է, վասն
զի նոր լուսինն շատ ուշ է, 13 ժամ 642 «շաբաթ» է վերջը.
3. Բոստ «Բատուլ-թաբատի» օրինաց 418 Նիւանի առաջին օրն յաջորդ օրուան թողումն է.
4. 435 թուին նոր լուսինն մարտի 12-ին կիւրակի օր կ'ընկայ, ժամ 14 շ. 697, այս յատուկ պատճա-
ռաւ մարտի 14-ին երեքշաբթի օրուան ձգումն է. Ուրով այդ տարւոյն հրեական Պատեքն մարտի 18-ին եւ
բեքաբթի օրն էր, քրիստոնէականէն երկու օր յետոյ, որ է՝ կիւրակէ 26 մարտի.

10. Դ եւ Ե դարերուն քրիստոնեական եւ հրեական Ձատիկներուն գուգաղիպութիւնն. — Այդ հաշիւն ամենաղբւրին է. Դ եւ Ե դարերու զատական ժամանակներն հասկնալու համար՝ նոյն ժամանակի աղեքսանդրեանց հաստատած կանոններով քրիստոնէական լուսնի չրջանները քննել բաւական է. այդ կանոնօք դեռ եւս այսօր յոյն եւ սուս եկեղեցիներն կ'ընթանան. Նոյնպէս հրէական Պասեքին ժամանակն կը գանուի Քրիստոսէ յետոյ 360 թուին նորոգուած հրէական տոմարին կանոններով :

Ուստի այս կրկին քննութեամբ՝ միայն 360 էն մինչեւ 500 քրիստոնէական Ձատիկն եւ հրէական Պասեքն հետեւեալ թուականներուն զուգադիպած են իրարու մի եւ նոյն օրն .

367 թուին	ապրիլի	1	կիւրակէ	օրն
370 ին	մարտ	28	»	»
374 ին	ապրիլի	13	»	»
394 ին	»	2	»	»
401 ին	»	14	»	»
414 ին	մարտ	22	»	»
418 ին	ապրիլի	7	»	»
421 ին	»	3	»	»
441 ին	մարտ	23	»	»
445 ին	ապրիլի	8	»	»
465 ին	մարտ	28	»	»
475 ին	»	23	»	»
499 ին	ապրիլի	11	»	»

Նոյն երբայական տոմարին հաշիւներէն կը հասկցուի նոյնպէս՝ որ 495 ին հրէից Պասեքն մարտի 28 ին էր , քրիստոնեայ Ձատիկէն երկու օր ետքը, որ էր մարտ 26 ին :

11. Այդ գուգաղիպութեանց պատճառն . — Հեշտին է հասկնալ թէ ինչպէս Նիկիոյ ժողովոյն (325) յաջորդող առաջին երեք դարերու մէջ այս զատական զուգադիպութիւնք ի հարկէ պիտի տեսնուէին :

Քրիստոնէական եւ հրէական չրջանները նոյն դարուն մէջ հաստատուելով՝ երկուքն ալ լուսնական ամիսներու սկիզբը լուսնի միջին ընթացքին հետ կը հաշաւեցունէին : Այդ ամիսներու օրերն քրիստոնէից եւ հրէից համար համաչափ էին , որով քրիստոնէական Ձատիկն ի հարկէ հրէականին հետ պիտի զուգադիպէր եթէ լուսնին 15ն կիւրակէ ըլլար :

12. Առարկութեան մը պատասխան. — Պատմութիւնն իսկ քրիստոնէական Չատկին երբն կը վկայէ. այլ հրէական հաշուէն նոյն բանը չենք կրնար քաղել: Շատ քննադատներ կասկած կը յայտնեն երբայական 360 ին նորոգուած տումարին՝ որ այսօր գործածական է՝ միշտ հաւատարմաբար գործածուած ըլլալուն:

Այլ այդ քննադատներու համոզումն ինչ որ ալ ըլլայ՝ այս անկասկած է՝ զի Նիկիոյ ժողովոյն յաջորդող երեք դարերուն մէջ վերոյիշեալ զուգադիպութիւնք պատահած են:

Եւ արդարեւ եթէ այն ժամանակի հրեայք իրենց լուսնական ամիսն քրիստոնէից հետ կարգած չըլլային. այսինքն՝ լուսնին միջին ընթացքով, խափրն մեծ պիտի ըլլար: Արդ՝ հրէից բացարձակ եւ անփոփոխ օրէնքն է՝ միշտ լուսնական չաղկապումէն առաջ լուսնական ամիս չսկսիլ. իսկ օր մը կամ երկու յետաձգումն չատ անգամ կը պատահի: Նոյնպէս յայտնի է որ հրէից մեծագոյն մասը՝ մանաւանդ Երուսաղեմի աւերումէն յետոյ մինչեւ իրենց նոր տոմարին հաստատութիւնը՝ լուսնական երեւութիւն կամ մահիկ լուսնի կ'ըստպսէին ամիսն սկսելու համար. որ է ըսել՝ լուսն չաղկապումէն զէթ քառասուն ժամ յետոյ. ինչպէս որ դեռ եւս այսօր Կարայիտ հրեայք կ'ընեն: Արդ այս յետամնացութիւնն չէր կրնար քրիստոնէական Չատկին եւ հրէականին զուգադիպութիւնքն պակսեցունել: Հրէական այս յետամնացութիւն պատճառ կ'ըլլար երբեմն քրիստոնէական տօնէն ետ ձգելու իրենցը:

Որով ինչ որ ալ ըլլայ Դ. եւ Ե. դարուց մէջ հրէական ամիսներուն լուսնի միջին ընթացքին հետ ունեցած համաձայնութեան վրայ ընդունուած կարծիքն, զիտնալով որ ընտել լուսնի միջին ընթացքէն կանուխ չէին սկսեր ամսամուսն, կը հետեւի որ հրէական Պասեքն (15 նիսան) յաճախ քրիստոնէից Չատկին հետ զուգադիպած է, եւ մերթ եւս քան զսա ետ մնացած:

Եւ դարէն յետոյ այդ զուգադիպութիւն երթալով պակսեցաւ մինչեւ Գրիգորեան նորոգութիւն: Մանաւանդ թէ 783 ի մարտի 23 ին Չատիկը վերջին անգամ ըլլալով հրէականին հետ զուգադիպած էր:

(Շարայարեյի)

Հ Ն Ա Խ Օ Ս Ա Կ Ա Ն

Հ Ն Դ Ի Կ Մ Ա Տ Ե Ն Ա Գ Ր Ո Թ Ի Ի Ն

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԱԿԱՆ ԴՐՈՒԱԳ

ՅԱՅՆԱԴԱՏԻ ՄԱՀԸ

(Շարունակութիւն տես քիւ 15)

Երկու թշուառներուն առաջնորդելով զժաղդ տեղոյն վրայ չօչալիւ առի իրենց զաւկին մարմինը : Յաւոյն սաստկութենէն ինկան երկուքն ալ մարմնոյն վրայ : Մայրը կը լիզէր տղոյն ու զալկահար զաւկին զէմքն, կը գոչէր որթակորոյս եւ ընջի նման :

« — Ո՛չ ապաքէն Յայնադատ կեանքէդ աւելի կը սիրես զիս : Այսչափ երկար բաժանմանէ առաջ ինչո՞ւ չես խօսիր : զրկէ զիս զաւակս, զրկէ ու մեկնէ : Չե՞ս խօսիր : »

« Նոյնպէս հայրն կը ճնշէր անչնչացած մարմինն , ու իբր առ կենդանի ոք կը խօսէր այսպէս :

« — Ո՛չ ապաքէն հայրդ ու մայրդ քովդ ենք . ելլի՛ր զաւակս, եկու՛ր մեզի : զրկէ սիրելի ծնողքդ : Ո՛հ, երբ երեկոյանայ վաղն եւ աղօթքի ժամն հասնի՝ որ քաղցր ձայնն սուրբ առածն երբ պիտի կարդայ . եւ ո՛վ աղօթքէն եւ լուացումէն ու կրակի ընծայումէն յետոյ իմ ոտքերս իր ձեռքովն պիտի կենդանացնէ : ո՛վ անտառին խոտերը՝ արմատները՝ պտուղները պիտի ժողվէ եւ մեզի անօթի ու թշուառ ծերերուս պիտի բերէ : Գու մայրդ կոյր ու պառաւ, տկար ու խեղճ, ի՞նչպէս պիտի սնուցանուի եւ տկարս, անզօրս ու վատացեալս աչօք : Սպասէ, կեցիր, ոչ ոչ, զաւակս, Յամայի բնակարանն մի երթար : վաղիւ սիրելիս, ինծի ու մօրդ հետ կ'երթաս հոն . վասն զի երկուքնի՛ս ալ զքեզ լալով , քու նկցուկէդ զրկուելով , քիչ ատենէն մահուան պիտի յանձնենք մեր շունչը : Այն ատեն Սիւրբայի որդւոյն մօտենալով պիտի աղաչեմ ու խնդրեմ ըսելով . որդւոյս ողորմութիւնը պարգեւէ ինծի : քու քայլիդ ետեւէն գալով : Ո՛վ դու , անմեղ զո՛հ զաւակս, որ յանցանաց գործոյն արդեամբ մեռար, կատար-

եալ զիւցադանց բնակութեան արժանանաս. իմաստնոց, միայնակեցաց, զոհարարաց եւ տեարց բնակութեան : Գնա Վեղայի եւ Վեղանկայի ընթերցողաց սեպհական աշխարհներուն մէջ , Յայտախ եւ Նահիւսա օրինակելի արքայից երկիրներն , բարի հարց, հաւատարիմ ամուսիններու եւ առատ բրինձ եւ ոսկի եւ հօտ եւ երկիր պարգեւողներու բնակարաններն , խաղաղութիւն ու ճշմարտութիւն սիրողներու տուններն : Այդ աշխարհներուն մէջ գնա ո՞ր դաւակ սիրելի, ու պահէ յիշատակս : Գեղ նման ասորոցն ներքին աշխարհներ չիջներ, այլ այն որ իմ զաւակս սպանեց»

«Երբ թշուառ մենակեացն այսպէս լացաւ իր կնոջ հետ , տխուր սրտով լուայման արարողութեան սկսան պատրաստուիլ : Բայց ահա երկնային մարմին զվեցած՝ վառաւոր կառքի վրայ Յայնաղատ յանկարծ երևցաւ իրենց , եւ այսպէս ըսաւ երկուքին.

« — Իմ՝ առ ձեզ ո՞ սուրբք՝ պարտքս կատարելով երանելի բնակութիւնն ստացայ, ուր քիչ ատենէն պիտի հասնիք դուք ալ: Պէտք չէ ցաւիլ ինծի համար , ոչ թէ այս իշխանն զիս ի կենաց կը հանէ, այլ վասն զի կանխաւ իմ մահուանս պատճառն որոշուած էր»

«Երբ ըսաւ, սկսաւ զէսլ յերկինս լարձրանալ, մարմնէն լոյս կը ցայտէր. կանդուն էր աստուածային կառքին մէջ:

«Այն ատեն երկու ձերերն զայն թաղեցին. եւ ապա ինձ դառնալով՝ Բրահմանն այս խօսքն ըսաւ.

« — Վասն զի անխոհեմութեամբ այս անմեղ զոհը ողբալիցիր, դառն պատիժը պիտի կրեա. եւ ինչպէս եւ զաւակս կորուսած ըլլալով յոչ կամս կեանքէս կը հրաժարիմ , այսպէս դու ալ ապա զաւակդ ողբալով պիտի մեռնիս»

«Այս չար անէծքով դարձայ յԱյոտիս. քիչ ատենէն կսկիծէն մեռաւ միայնակեացն : Այդ անէծքն այսօր կատարուեցաւ վրաս. դառն ցաւոյս սաստկութիւնէն պիտի ընկճիմ: Եւ արդէն աչքս նուաղած է, հոյիս վարանած. Յամայի սուրճանդակները կը մօտին. զաւակիս հեռի ըլլալէն ոյժս կը հասնի, ինչպէս ծառերն ջրէն : Եթէ Հոամա ի դարձին չօչափէր զիս ու խօսէր , կեանքս ինծի կը դարձունէր, ինչպէս նեկտարն մեռնողին : Այլ ինչ քան զայս աւելի դառն, մեռնիլ ու Հոամայ երեսն չտեսնել: Երանի որոնք քարտէն յետոյ պիտի ողջունեն զինքը երբ հասնի յԱյոտիս, ինդրայի նման երբ երկնքէն կ'իջնէ : Ոչ թէ

մարդ՝ այլ աստուած են անոնք, որ քաղաքին մէջ իր դիշերուան աստեղ նման պայծառ երևան պիտի տեսնեն: Երանի աշունց որ անոր քաղցր ու սլարդ նայուածքն պիտի տեսնեն աշունան ճառագայթներու կամ ջրային շուշանին կապուտին նման:

«Այսպէս Հռամայ իշխատական վառուած իշխանն անկողնոց վրայ տարածուած մարեցաւ. արշալուսին ծագելուն լուսնին նման:

«Ա՛հ Հռամա, ա՛հ որդեակ, կ'ըսէր շունչը փչելով. այսպէս գիշերուան մահճայ վրայ զաւակն կարգաւորով մեռաւ թշուառն»

Նոյն այս պրոբլեան մէջ ռամիկ աստղաբաշխութեան պարզ օրինակ մ'ալ ունինք. զոր հետաքրքրական համարելով կը զընենք հոս:

ԵՐԿՈՒ ԱՐԾԻՒՆԵՐ

«Ես եւ եղբայրս՝ զուարթ ու սնալիտս՝ օր մը սուր թըռչով սկսանք խոյանալ. դերադոյն ճամբան քննել ուղելով՝ Վինտիայի դադաթան վրայ՝ միայնակեացներու ներկայութեան՝ երկուքնիս ալ մահուան իշխանութեան հպատակ՝ անդղերու իշխանութիւնն զրաւ զրինք:

«Այսօր արեւելքէն մինչեւ արեւմուտք արեւուն ճամբան պիտի բռնենք: Իսկոյն հողմայ ընթացքն առնելով հեռուէն նայեցանք երկրիս վրայ. բերաւոր քաղաքներ կառքի սնունդ ուն չափ կ'երեւէին. ոմանց մէջէն երաժշտական նուագներ, եւ ոմանց՝ աղօթից ձայներ կը լսուէին. ամեն տեղ ակնախտիղ օղտմանեակներով զարդարուած յաւերձաբսունք:

«Ապա բոլոր ոյժերնիս տալով՝ եւ երկուքնիս ալ յաղթական երեւել ուղելով՝ զեռ աւելի բարձրացանք արեւուն ուղ-ղութիւնն բռնելով, եւ սուր թռչին ժամանակ վար նայեցանք: Կը յիշեմ՝ երկիրն մատաղ դալարներով ծածկուած՝ ծովային ծաղիկով զարդարուած զաշտի կը նմանէր, զետերն սկօսնե-րու նման, Հիմալատ, Վինտիա եւ Մերու, Ովկիանու ալիքներով պատած՝ ցամաքին վրայ ցցուած էին, խութի վրայ կան-գուն փղերու նման:

«Ծուռով յողնութիւն ու տաս՝ սպառումն ու տենդ սլա-շարեցին զմեզ, եւ երկիւղ ցնցեց ոսկերքն: Ոչ Կուվերայի ա-րեւելքն եւ ոչ արեւմուտքն կը քննէինք. ոչ Յամայի հարաւն եւ ոչ հիւսիսն, եւ ոչ միջին ափանց մին. ամենն արեւով լեց-

ուած վառարան էր , իբր այն թէ հուր տիեզերքն կը լափէր
ևւ աշխարհներն կը լուծէր : Արեւն հրաշէկ՝ երկնից կեղրոնին
միջակէտին վրայ հրոյ զանդուած մ'էր , հազիւ կրնայինք զա-
տել իր տեսութիւնն . զարհուրելի ջանք ու ճիգ ընելով կրցի
տեսնել , երկրիս չափ մեծ էր :

«Այլ յանկարծ եղբայրս լքած վար ձգեց ինքզինքը , երեսը
դէպ ի գետին . այս տեսնելով՝ ես ալ փութացի իջնել երկնքէն :
Իմ թռկերուս շուքը պաշտպանելով զինքը՝ չայրեցաւ . այլ կի-
զիչ արեւն ծախեց սպառեց իմ փետուրներու : Վերջապէս Վին-
տիա ընդունեցաւ զիս , թռկերս այրած , ոգեսպառ . կ'ըսեն թէ
եղբայրս Յանասթանայ վրայ ինկած է :

ՔԱՂԱԿԵԴՈՆԻ ՄԵՐՋԱԿԱՅՔԸ ԳՏՆՈՒՈՂ
ՅՈՅՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՏԱՊԱՆԱԳԻՐՔ

Փանարաքի կամ Ֆեհեր Պաղէի թերակղզին Քաղկեդոնի
կամ Գաւոր քեօյի մօտ է : Բիւզանդականներու ժամանակ կը
կոչուէր Իրեա աքրա ըստ Ստեփանոս Բիւզանդացոյ վկայու-
թեան , որ Թէոդոսի ժամանակին աշխարհաբանն էր : Այդ ժա-
մանակ գերեզմանոց մը կ'ար հոն , յետոյ ամարանոց եղաւ : Պրո-
կոպոս կ'ըսէ՝ թէ գեղակերտ ապարանք եւ Ս . Կուսին նուիրա-
կան տաճար կանգնեց հոն Յուստինիանոս . զարձեալ մեծ ջրամ-
բար մը եւ նաւահանգիստ : Պորփիրածինն Կոնստանդինոս
նորանոր ապարանք չինել տուաւ հոն՝ ինչպէս ինքն իսկ կը վը-
կայէ : Հազիւ ուրեք ծովախորշերուն մէջ անճանաչ քանի մը
մնացորդք կան , իսկ ջրամբարէն քանի մը աղիւս Կոստանդի-
նոս անուամբ : Այս է Պորփիրածնի բոլոր յիշատակն :

Հոս Վերափոխման Միաբանութեան Նորընծայարան մը
կայ . որուն պարտիզին խորերէն խել մը քրիստոնէայ տապա-
նաքարեր կ'ած են , զորս տպա կը յիշենք :

Նախ Քաղկեդոնի եւ Փանարաքի մէջ տեղ Գալամիչի յու-
նոց եկեղեցւոյն մէջ դանուող արձանագիրն յիշենք : Քարին եր-
կայնքը երկու մեղր է . արձանագիրն մէջ տեղն է երկայնքին
վրայ , երկու կողմը խաչանիչ : Այս է թարգմանութիւնն .

«Ես ամենիմաստ Եւտրոպի գերեզմանն եմ , որուն անունն
« արժանեաց ճշմարտիւ հուշակն էր : Պարկայք , ինչո՞ւ այս բարի

« մարդուն կեանքը կտրեցիք, երեսուն եւ վեց տարի տպրելով:
« Պետրոս իր ազգականն այս թանձր քարն քանդակեց եւ կանգ-
« նեց ի յուշ ննջեցելոյն:»

Այս թարգմանութեամբ արձանագրիս բուն արժանիքն
չտեսնուիր. վասն զի յունականն՝ եւտրպա եւ Ատրոպ բառերու
հնչմամբ է. եթէ մարթ է զայդ արժանիք կոչել: Արդեօք այս
Ջենոնի եւ Անատոասի ժամանակի՝ եւտրոպն է, որ Քաղկեդոնի
նաւահանդիսը փորել տուաւ: Ո՛ր դիտէ. այլ հաւանական է:

Ասիական երկաթուղւոյն գծին շինութեան ատեն Նիկոմիդիոյ
մօտ երկրաչափք հին զազաղի մը կափարիչ գտան արձանա-
գրուած. Հայտար բաշայի կայքը բերել տուին, ուր մինչեւ
հիմայ կը մնայ: Այդ քարին երկայնքն է 2 մեդր 80, լայնքը 1,40:
Էջերէն միոյն վրայ խոշոր կերպով արձանադրուած է հետեւեալն.

«Մարաս Աստուծոյ սուրբ եկեղեցւոյն ենթարկեալս՝ նորո-
« ղեցի ինծի տրուած այս դագաղս:»

Մարաս անունը ծանօթ է, իսկ եմքարիեայն չկրցանք ըս-
տուղել. ինչ որ ալ էր՝ արուեստէն չէր:

Գալով Փանարաքի տապանադրերուն՝ թէպէտ եւ արուես-
տի շնորհք չունին, սակայն մարդոց եւ տեղւոյ կարեւոր ա-
նուններ ցոյց կուտան:

«Հոս կը հանգչի Սողոմոն Սարկաւադ իր եւլիդէ կնոջ հետ
« Պինդալսն աշխարհէն:»

Արձանին մեծութիւնն է 0 մ. 70 × 0 մ. 45. զիրերը յու-
նական խաչիւ կարուած:

«Հոս կը հանգչի Ասիւնկրիտէ Իմերիոսի կին:»

Կնոջ անունը կը նշանակէ Աճճման: Քարին մեծութիւնն է
0 մ. 70 × 0 մ. 50:

«Հոս կը հանգչի Դոմնոս, Պրոնէոս աշխարհէն:»

Մարդուն անունը լատինական է, տեղւոյն՝ անծանօթ: Տա-
րածութիւնն է 0 մ. 60 × 0 մ. 40:

«Հոս կը հանգչի Ուրանիս հաւատարիմ:»

Չափն է 0 մ. 65 × 0 մ. 20: Արեւելեան քրիստոնեայ
տապանաքարերու վրայ սովորական է հաւատարիմ բառն, իբր
հաւատացեալ խաչանիչ ունի երկու սրտաձեւով:

«Հոս կը հանգչի Սիւնետոս հաւատարիմ:»

Քարին ճակատը երեք խաչանիչ կայ. 0 մ. 50 × 0 մ. 35
մեծութեամբ. երեք խաչաձեւք Ս. Երրորդութեան նշանակ էին
երեք մեծ հերետիկոսներու զէմ գործածուած. Արիոսի, Նես-
տորի եւ Մակեդոնի:

« . . . որ (դի) Ոնիսիմոյ, ոստայ (նանկ) , Կրոնէա աշ (խար-
« հէն) . վաթճամսած 22 յուլիսի, Ինդիկ (ախոնի) 6:»

Խաչանիշ է ամբողջ քարին հատքն , այլ միայն ձախ թեւն
ևւ ական մի մասն գտնուած է. մեծագլին կը թուի : Տեղւոյն
անուանն անծանօթ է :

« Հոս կը հանդչի բարեյիշատակն Մարինիանոս :»

« Հոս կը հանդչի Բիտապիանու զուստն Հերակլիտ :»

Երկուքն ալ լատինական անուններ ունին .

« . . . Դամբան (Կոս) տաղկնոսի սարկաւազի . . . »

Վերին արձանադրաց կերպով չէ այս . ձախին վրայ չորս
գիր ունի, այլ չկրցինք իմանալ : Կոնստանդինոս անուան եր-
կու նի սլական Բիւղանդական դարուն սովորական է :

Ասոնցմէ յետոյ գտնուեցան երեք հատ ալ . առաջինն ճեր-
մակ մարմարինէ, զրերուն բարձրութիւնն՝ 0 մ. 03 :

« Հոս կը հանդչի Տրիւփոն Իւնիքի (?) որդի :»

Հօրն անունը անճանաչ է : Վերջին դարուց դործ կը թուի
Երկրորդն՝ ճերմակ կուճ, զրերուն հասակը 0 մ. 025 :

« Հոս կը հանդչի Ալեքսանդր յիշատակաց արժանի :»

Երրորդն՝ նոյնպէս ևւ նոյնչափ .

« Հոս կը հանդչի Ելպիդէս Դեկնոս :»

Անծանօթ անուն մ'ալ հոս կայ : Որչափ ալ մեծ դին չու-
նենան այս գրութիւնք, սակայն տեղագրական ևւ անուանա-
գրական յարգ ունին :

Ե Բ Կ Բ Ա Գ Բ Ա Կ Ա Ն

ԲԵՒԵՌԱՅԻՆ ԱՐՇԱԽԱՆՔ

Անցեալ տարի Պատկերի ընթերցողներն լսեցին Պ. Andrée ի
ղէպ ի հիւսիսային բեւեռ օդապարիկով ընելիք ևւ ըրած ճամ-
բորդութիւնն : Նոր տուժարին Յուլիս 29 ին Եւրոպայի հիւ-
սիսային ծագէն Սրիցպերկ կղզւոյն հիւսիսէն Հիւսիսային բե-
ւեռ կոչուած յատուկ առ այդ պատրաստուած օդապարիկ գուհսն
երեք քաջասիրտ գիտնական ճանապարհորդքն կը բաժնէր ևւ
րոպական ցամաքէն : Դիտութեան ևւ մարդկային առաջգիմու-

թեան այս նախատակներու սարսափելի երկանց՝ մեր Հանդէսն ալ յաջողութիւն կը մաղթէր:

Պ. Տ. A. Andrée Սրիցպերկի մէջ ամեն օր օդաչու քննութիւններ կատարելով պատրաստուած էր ժամանակէ մ'ի վերս Քաջութիւնն եւ հռանդն եւ բնութեան կորովն միացած իր վրայ՝ այս գործին ամենէն յարմարն կրնար համարուիլ:

Նոյնը կրնանք ըսել նաեւ իր երկու ընկերներուն համար . Պ. Ekholm Ուքսալայի համալսարանին բնագիտութեան ուսուցիչն եւ Սդոքսլմի մթնոլորտական սենեկին անդամ , եւ Պ. Strindberg, որ արշաւանաց լուսանկարիչն է: Ծախքն է 180 հազար Ֆրանկ, որուն մասնակցած են Շուէտ Նորվեկիոյ Թագաւորն, Պ. Nobel եւ Պ. Oscar Dickson:

Հիւսիսային անծանօթ երկիրներու մթնոլորտին մէջ պարելու եւ նոր յաջողութիւն խոստացող այդ օդապարիկն գաղղիական չէնք է. արամաղիծն է 20 մեղր, իսկ խորանարդ տարողութիւնն 5,000 մեղր. զօրաւոր մետաքսէ հիւսուած՝ ամեն հնթաղրեալ դիմամարտից հակառակելու կարող : Ըստ կարելւոյն կատարելագործուած է ամեն մասամբ, մանաւանդ նոռն՝ յորում պիտի կենան ճանապարհորդք : Պ. Lachambre՝ որուն գործարանէն ելաւ այդ ամենն եւ երեք օդաչնացք Կոթեմպուրիէն յունիս 7 ին յատուկ չողկնաւով ճամբայ ելան եւ յունիս 20 ին հասան Սրիցպերկ. ճամբան քանի մ'օր հանգիստ ըրին. չողկնաւին մէջ էր օդապարիկ գունտն իր սարօք : Գունտին կազով լեցուին պիտի կատարուէր Սրիցպերկի հիւսիսային արեւմտեան կողմի Դանի կղզւոյն մէջ : Առ այդ յատուկ չողկնաւ մը պէտք եղած գործիքն յոխադրեց հոն: Յուլիս 18 ին Սրիցպերկէն եկող նաւերն իմացուցին՝ թէ ջրածնի պատրաստութեան գործը աւարակով գունտը լեցունել սկսած էին : Մեկնելու օրը հաստատուած էր յուլիս 28 - 29 հարաւային հողմով :

Հիւսիսային բեռնոն չորս ամսուան պաշար առած էր , պէտք եղած ղէնքն, թեթեւ սայլ մը, մթնոլորտաբանական եւ լուսանկարի գործիք, վերջինս մինչեւ 2,000 պտակերի , այլ եւ այլ ճշդաչափ գործիք, եւ 70 սահաղնաց տատարակներ , զորս Պ. Andrée իր Սդոքսլմի աղանեստունէն առած էր , եւ որոնց ձեռքով նոյն մայրաքաղաքին Alphon Bladet թերթին պիտի հաղորդէր իր տեղեկութիւնքն : Կտրած մթնոլորտի քննութիւնքն ընելու համար պիտի ջանային օդաչուք 200 մեղր բարձրութիւնն

չանցնիր: Պ. Andrée՝ օդադնդի ձեռամբ՝ զոր օդապարիկէն դէպ ի վար երկարած է՝ հողմոյ ուղղութիւնքն ըստ չափուն կանոնաւորել կը յուսայ :

Օդապարիկն շինողը կ'ապահովէ որ ամիս մը օդոյ մէջ մընալու կարող է գունան, իսկ օդաչուք՝ որչափ ալ ամառուան հողմերուն տկարութիւնն ի նկատի առած են՝ ստկայն 15 օրէն բեւեռային շրջանակն կը կարծեն թէ անցնին: Որչափ ալ ուղիղ գծով Սրիցպերիկէն մինչեւ բեւեռ 1000 հազարամետրէ աւելի է՝ ալ կարելի է որ օդադնացք տրջային բեւեռին բուն գաղաթնակէտն չհասնին, եւ 4 կամ 5000 քիլոմետր ճամբայ ընելէ յետոյ Սիւրերիոյ հիւսիսային կողմը իջնեն վար, ստկայն բեւեռին մերձակայ կէտերուն վրայ հետաքրքրական տեղեկութիւններ հաւաքելով:

Յայտնի է որ բեւեռային շրջանակին անցքն կտրելու ամենէն լաւ միջոցն է օդապարիկն, հոն այն եղանակին շարունակ լոյս է, եւ ջերմաչափն հաստատ կերպով զրոյէն բաւական բարձր: Օդոյ ճամբան ամենէն երազն եւ զիւրադնացն է, այլ որչափ վտանգաւոր եւ անհաստատ եթէ որ եւ է պատճառ ստիպէ կենալ կամ օդապարիկն դնացքն կասեցունէ, մահավճիռ է ճանապարհորդոյ համար, վասն զի ձմերկն անհնար է:

Յայտնի է թէ այս յանգուզն երեք Շուետացիներ մահն աչքի առջեւ կը խիզախեն միջնորդարի անձանիով զօրութեան զէմ ի նպատակ մարդկութեան եւ դիտութեան, Բեւեռադնացնելու ամենէն հոյակապներն՝ ինչպէս տեսնեք անցեալ տարի Լոնտրայի աշխարհագրական համաժողովին մէջ՝ անճնասպանութիւն կոչեցին այդ խորհուրդն, եւ հաշակաւոր օդադնացք եւ միջնորդարանք անհնարին ըսին յաջողիլ . . . որով կրնանք ըսել՝ թէ Պ. Andrée անհնարինը կը փորձէ:

Երեք տարի է որ Ուսուցիչն Nansen դէպ ի բեւեռ ճամբայ ելած էր եւ լուր չկար, անշուշտ իր շոգենաւին մէջ պաշարուած սառնակոյտ լեռներէ ելք կը խնդրէր, սա ալ Սկանտինաւեան է. Նորվեգիացի: Jackson ի արչաւանքն Ֆրանսուա Ժոզէֆի մէջ երկրորդ անգամ ձմերկելով դէպ ի հիւսիս երրորդ անգամ ձմերկելու ստից կռուան կը պրպտէր: Պ. Andrée ժամպիր օրը ճամբայ ելաւ, այլ քանի մ'օր յետոյ ետ դարձաւ, առաջիկայ տարուան թողլով. ինչո՞ւ. ոչ ոք զիտէ:

Հիմայ երեք արչաւանք կը զործեն անհուն ճգամբ, մահն առ դուրս գուցէ տեսնելով հանդերձ այսչափ եռանդուն յառաջ-

դիմաօրաց մազթիւնք կատարեալ յաջողութիւն. այս անգամ
դոգցես մօտ է այն նշանաւոր օրն՝ յորում պատասի պիտի այն
անթափանցելի առաքասան որ մինչեւ յայսօր մեզմէ կապտեց
Հիւսիսի զազանիքն:

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼ Ք

ԱՍՏՂԱՐԱՇԽԱԿԱՆ. Արեւոս տեղազանութիւն (Paral-
laxe). — Շատերն համոզուած են թէ զիտութիւնն արեգական
եւ երկրի հեռաւորութեան վրայ անկասկած է: Սակայն սկիւ-
րամբ կրնանք տարակուսիլ ասոր վրայ, նկատելով թէ որչափ
խնամքով ամեն անգամ ասիթէն օգտուելով Արուսեկի արեւու
վրայէն անցքն կը քննուի արեգական տեղազանութիւնն ճշգիւ
համար, եւ անթիւ զոչողութիւնքն՝ զոր լուսաւորեալ ժողո-
վուրդը ամեն պարագայի մէջ կ'ընծեուն այս զեւ եւս տխուր
խաւարն պայծառացունելու համար:

Եւ ահա այս նկատմամբ տեղազանութեան նոր արդիւնքն:
Ամերիկեան ամենահամբաւ աստղաբաշխներէն միոյն Պ.
Simon Newcomb-ի աշխատութեանց համեմատ արդիւնքն է
8" 773: Le Verrier-ի հաշուով կ'ընենանք 8" 86. այս թուով
կը տեսնուի՝ որ արեգակն փոխանակ 148,500,000 հազարամեղրի
կամ 23,280 երկրի ճառագայթին, աւելի հեռու է. այսինքն
150,000,000 հազարամեղր, կամ՝ որ նոյն է՝ 23,511 անգամ
երկրագնախ ճառագայթն:

ՄԹՆՈՂՈՐՏԱՐԱՆԱԿԱՆ. Աղի անճրեւ. — Դաշքենդի
ուստական վարժարանին ուսուցիչն Պ E. Muller երկրագրական
ընկերութեան հետեւեալն հաղորդած է. « Կոստանոյի նահանգին
մէջ անցեալ յուլիսի 18 ին երեկոյեան ժամը 5 ին ստակալի հող-
մայուզի ժամանակ՝ յորում անձրեւ եւ կարկուտ խառն տեղա-
ցին, մեծաքանակ օտար նիւթ մ'ալ գետինն ծածկեց. աղու-
ճակի բլուրներն էին, ամեն ապահովութեամբ: Բնակիչք համ-
բարելով զայն տուններնին տարին:

ԲՈՒՍԱՐԱՆԱԿԱՆ. Ծովային հոսանքներու ձեռքով տըն-

կոց ցրուիմ. — Պ. D. Morris Nature թերթին մէջ ժամայիք կզգիներուն ափանց վրայ ծովային հոսանքներու պատճառած բուսական տեսակներու տեղափոխութիւնն կը պատմէ : Երեք դար առաջ նոյն հոսանքներէ մղուած պտուղ մը կզգւոյն եւ զերքին մօտ զանուելով բուսաբանի մը յանձնուեցաւ. զոր նըկարագրեց 1605 ին : Պ. Morris նոյն պտուղն ծովեզերքին վրայ տասը տարիէ ի վեր կը գտնէր. ետքը Անգղիոյ հարաւային ափանց վրայ տեսնուեցաւ նոյնն, յետոյ ի Պարպատ, Երրորդու թեան եզերաց վրայ, եւն. : Այլ այդ պտուղն բուն ծագումն եւ տեսնն զեւ նոր ճանչցուեցաւ. Ամազոնեան հագագապարկուծ որով ինչպէս յայտնի է հարաւային Ամերիկոյ բնիկն է, այլ ոչ առատ : Ծովային երկար ճանապարհներու կը զիմանայ, թանձր ու կարծր պատեանն խոռոչաւոր՝ ալեաց վրայ անկասկած կը պահէ զինքն, իսկ խոռու կաղմութիւնն ծովային ջրոյն երեսէն անաղտոր : Այս ամեն զիւրութեանց հետ հնար եղած չէ բնական ընդարձակ աճումն տալ այս տնկոյն : ոչ երբէք այսչափ զիւրաւ տեղափոխող պտուղն՝ պանդխտած տեղն արմատ ձգած է :

ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ. Տարբական կազմութիւններ. — Ո՛վ չգիտեր Խորակեղան (Bathybius) կոչուածին բարերախտ վիճակն ու կրած դժբախտութիւններն. ասկէց քսան տարի առաջ այդ կենդանի դողդոզն՝ շատերուն հիացումն էր, շատերուն ալ արհամարհութեան պատճառ : Ծառերուն համար դա կենդանութեան եւ անկենդան էակներու օղակն էր, բնութեան միջնորդն, արարչութեան եւ կենաց կապին հանգոյցն. այնպէս որ Խորակենդանն սրբազան էր այնպիսիներու համար. վասն զի՝ հակառակ ամեն գաղափարի՝ դա ինքնագոյ եւ ինքնագործ էր :

Սակայն այդչափ մեծ քայլեր բանալու ըստ ինքեան հարկ չկար. Խորակենդանն ճանչցուեցաւ՝ կրային ծծմբաթի դողդուղակ զնստումն, ծովային ջրոյն վրայ ալքոլի պատճառած արդիւնքն. եւ այդ զնստումն անկենդան է բացարձակ : Սակայն շատ կենդանաբաններ չփոթեցան :

Վերջերս Պ. Moniez ուղեց վերսաին այս ինդիւրն կենդանացունել եւ Խորակենդանն կենդանութեան իբր ընձիւղ մը ներկայել. նախակենդանութեան վիճակ մը նկատելով յայնմ՝ Հերմաժին մակաբոյծ (Schizogenes parasiticus) կոչեց զայն : տեսակ մը խեցեմորթներու մարմնոյն մէջէն գտած էր :

Սակայն Հերձածինն եւ Խորակենդան նոյն բաղդին վիճա-

կած են. Պ. W. Muller ընդ երկար զբաղելով այս խնդրով կը տեսնէ որ նախակենդան համարուածն կազմութիւն մը չէ, այլ պարզապէս աւելորդ մը՝ որ ի մարմնոյն կը վատրի . մածուցիկ խնային հիւթ մը խեցեմորթներու ուսանց սեղանական՝ զոր կ'արտաքսեն . Այդ Հեքսաձիքն ծնուցանելու համար բաւական է առոր սեղանական գործարանն սեղմել քիչ մը. Գիտութեան մէջ որչափ ձրի ենթադրութիւններ կան,

ՆՐԿՐԱՅԱՆԱԿԱՆ. Ատլանտեան Ովկիանոսի մէջ անկա-
նոն ալիքներ. — Առանց արտաքին ծանօթ պատճառի մը Ատ-
լանտեան Ովկիանոսի մէջ երբեմն ահագին ալիք կը վերանան ,
իր շաւղին վրայ գտնուող անցորդքն ընդհանրապէս վառնու-
լով : Nature թերթն Մատերայի եղերքն մօտ այդպիսի երե-
ւոյթ մը կը պատմէ 1891 ին :

Յունուար 6 ին այդ կղզւոյն մայրաքաղաքին բնակիչները
խաղաղ ծովուն մէջէն յանկարծ ոտակալի կոհակ մը տեսան լեռ-
նայած գէպ իրենց ափանց վրայ գտնուլ փչիլի. հարաւ արեւել-
քէն կամ արեւելեան հարաւէն կարծես կուգար : Քամին շատ
մեղմ էր. իրենցմէ 15 մզն հեռուն Մաչիքայի բնակիչներն ունին
պահուն նոյնպէս լեռնակուտակ ալիքներու իրենց ափանց վրայ
խորտակիլն դիտեցին. նոյնպէս մայրաքաղաքէն 6 մզոն հեռու
Գոմարա տէ Լոպոսի բնակիչք, վերջինս որ արեւմտեան կողմն
է՝ մերձակայ ժայռերով չըջտպտուած հուն մ'ունի. երեք սոս-
կալի ալիքներ կործանեցան մէջն. առաջինն ամենէն ահաւորն
Ալիքն քաշուելուն ցամքեցաւ ծանծաղն. ձկներն աւազին վրայ
կը ծփծփային : Նաւերն վնասուեցան :

Յաջորդ առաւօտուն հեռագրատան ընդծովեայ թիւերն փոք-
ձելով՝ տեսան որ մայրաքաղաքն Լիզպոսայի հետ կապուն՝
կղզւոյն հարաւային կողմէն 17 եւ 18 մզոններուն մէջ կորեր
է. չկրցին հասկնալ թէ զիպուածի եթէ այդ երեւութին պատ-
ճառաւ : Որ եւ է երկրաշարժի ցնցում չկար :

Ալիքն հարաւէն եկած ըլլալով Դեներիֆի մէջ զարմանալի
է որ կատարեալ անցորդ էր թէ ծովն եւ թէ ցամաք :

Շատ անգամ այսպէս կղզիայած ալիք Ովկիանու անցորդն
վատն էր : Եւ :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՍՐԲՈՒՀԻ ՄՈՆԻԳԱՅԻ

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ԱՔԻԿԵԱՆ

(Շարունակութիւն. Տես թիւ 15)

Սա հրաշալի պատանին առաջին նայուածքով՝ որ ստեղծման վրայ կը տնկէ, կը հասկնայ որ այս աշխարհքս սոսկ պատկեր եւ ստուեր մը պիտի ըլլայ. եւ իւր փիլիսոփայութեան հիմն այս սկզբան վրայ կը դնէ, այսինքն թէ այս երեւելի աշխարհքն էս ետքը՝ անտեսանելի աշխարհք մ'ալ կայ, իրրեւ նախատիպ եւ օրինակ անտանելի աշխարհքիս: Երկրորդ նայուածքը չատ աւելի փառաւոր է. նկատելով զմարդ՝ կը համնի մինչեւ առ Աստուած, եւ յատուկ պարզութեամբ եւ աննման ճշգրտութեամբ կ'ըմբռնէ այն կասն որ կը կապէ զմարդ Աստուծոյ հետ. կը հասկնայ որ մարդ Աստուծոյ առաջ կուգայ եւ առ Աստուած կը դառնայ. բայց այս աշխարհքիս կարճատեւ պանդխտութեան ատենն ալ Աստուծոյ բաժնուած չէ, այլ միշտ կապակցութիւն մ'ունի իրեն հետ, եւ՝ ինչպէս կ'ըսէ զերազանցապէս, արմատացած է Աստուծոյ հետ. եւ որչափ ալ տխրալից եւ արտառուալից ըլլայ այս աշխարհքիս կեանքը, մարդս սակայն իւր սրբաին խորը այնպիսի ուժ մ'ունի որով դէպի երկինք կը գիմէ, ուսկից որ իջած է. եւ այն ոյժն ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ ճանչնալ զԱստուած եւ բաղձալ միանալ իրեն հետ. եւ այն ոյժն՝ ատուածային զլայարանք կ'անուանէ, զորն որ անտեսանելի զգայութեան հետ մէկտեղ, իւր փիլիսոփայութեան՝ կամ լուսեւ ըսելու համար, տմէն մարդավայել փիլիսոփայութեան կրկին հիմն դրած է: Ասկից ետեւ իւր խուզարկութեանց մէջ անիմանալի եւ ազօտ խնդրաց վրայ սիրաբ կը վշտանայ, եւ ուղիով պայծառագոյն լուսով մը վայելել զանոնք, աշխարհ

պօրնակու կ'ելլայ, նուիրատեղեաց տեսութեան կուղայ, աւանդութեանց մէջ ալեւորած քահանայներու կը դիմէ, խորհրդաւոր իրաց վրայ տեղեկութիւններ կը հաւաքէ, կը հասկնայ եւ կ'ուղղէ անոնց աղաւաղեալ հանդամանքները, եւ այն հետազօտութեանց օգնականութեամբը դարձեալ իւր արագաթիչ թեւերը բանալով, այնպիսի բարձրութեանց կը հասնի որ եկեղեցւոյ Հայրերը՝ կեցած, չեն գիտեր ինչ անուն տալ իրեն, ու մանք կը նկատեն զանիկայ մարդկային հանճարեղութեան իբրեւ վերջին կատարելութիւնը, ալք իբրեւ հեթանոս Մօվսէս մը, աստուածայորդոր մարգարէ մը, աւետարանական Կարապետ մը, խրկուած այն ժողովրդոց համար՝ որոնք մահուան ստուերացը մէջ նստած են, եւ ամենքն ալ միաբերան կը համաձայնին ողջունելու այն սիրուն եւ հրաշալի օտարականն աստուծայիմ մականունով:

Օգոստինոս յունարէն լեզուն չգիտնալուն համար Պղատոնի գրութեանցը ղեռ կարդացած չէր, եւ Կիկերոնի մէջ գտած քանի մը հատուածներէն միայն կը ճանչնայ զանիկայ: Ուստի՝ մինչդեռ իւր միտքը տակաւին Մանիքեցւոց ազանդէն մնացած վերջին քանի մը ստուերաց մէջ կը խորխափէր, եւ այն միտութեանց մէջէն կը ջանար տեսնալ ու ճանչնալ Աստուծոյ հոգեղինութիւնն, որովհետեւ մինչեւ ան ստեն իբրեւ նիւթախառն էակ մը ըմբռնած էր զայն, իւր բարեկամներէն մէկը կը բերէ իրեն Պղատոնի գրոց թարգմանութիւնը, զորն որ Վիզգորինոս անունով աշխարհածանօթ ճարտասան մը ի լոյս ընծայած էր: Օգոստինոս հազիւ թէ գիրքը կը բանայ, խեղճ տչացը վրայէն հերետիկոսութեանց մէջ հիւսուած կոպիտ վարագոյրը կը պտտելի՝ կ'իյնայ, այն վարագոյրն որ կը ծածկէր իրմէ Աստուծոյ հոգեղինութեան եւ Բանին Աստուծոյ զոյտութեան՝ ճշմարտութիւնքը: Յիբաւի ձեռքի գիրքն Աւետարան չէր, բայց Աւետարանին իբրեւ մարդկային յառաջաբան մը կրնար սեղօւել, եւ այն աստիճան պայծառափայլ շքեղութեամբ մը շարագրուած էր որ Օգոստինոսին աչքերը չլացուցին: «Նոյն ատենները, կ'ըսէ, ձեռքս գիրք մը տուին, որն որ՝ ինչպէս նախնի մատենագիր մը կ'ըսէ, լի էր Արարացւոց ամեննախի հիւթերով, եւ հազիւ թէ անոնց անուշ հոտն առի, հազիւ թէ քանի մը կաթիլն ինկաւ այն բոցին վրայ որ սկսած էր վառվիլ արախ մէջ, անկարելի է ըսել թէ ինչպիսի հրդեհ մը յանկարծ պտուծաւեց հոգւոյս մէջ: Անկարելի է որ հասկնաս զուն զայն, սի

Հումանիտանոս , ինչպէս ինծի համար ալ անկարելի է ըսելը : Այս աշխարհքիս միտքը, պատիւը, մեծութիւնը, վայելքը, սէրը, մէկ խօսքով ամէն բան մարեցաւ այն միառաւոր լուսոյն տռջինս»

Բայց թողունք որ ինքը պատմէ մեզի մանրամասնաբար այն բարեյաջող՝ թէպէտ եւ ոտուերախառն գիւտերը . եւ սորվինք իրմէ թէ ինչ կերպով եղաւ այս քրիստոնէութեան նախապատրաստութիւնը : « Սննդոց մէջ կարգացի՝ ոչ բառ առ բառ, այլ իմաստներու զարմանալի նմանութեամբ մը, ծանրաւ կշիռ աղացոյցներու վրայ հիմնուած, թէ՛ ի սկզբանէ էր Բանն, եւ Բանն էր առ Աստուած, եւ Աստուած էր Բանն. թէ՛ ամենայն ինչ նստաւ եղեւ եւ առանց նորա ոչինչ եղեւ, ամենայն ինչ նստաւ կեանք էր, եւ կեանքն այն լոյս էր մարդկան , եւ լոյսն այն ի խաւարի լուսաւոր, բայց խաւար նմա ոչ եղեւ հասու. թէպէտ եւ հոգի մարդկան վիայէ վասն լուսոյն , սակայն ոչ էր նա լոյսն, այլ Բանն Աստուած է լոյսն ճշմարիտ որ լուսաւոր առնէ զամենայն մարդ որ դալոց է աշխարհ . աշխարհ նստաւ եղեւ, եւ աշխարհ զնա ոչ ծանեաւ : Ահաւասիկ կարգացած բաներս» Այսինքն Յովնանու Աւետարանիչին գերազանց յառաջաբանութիւնը. Օգոստինոս կը շարունակէ՝ ըսելով : «Բայց չգտայ այն զրոց մէջ Բանին Աստուծոյ մարդկութիւնը , չեն պատմեր որ Բանն բնական ըլլայ ի մեզ , եւ մենք ընդունած ըլլանք զանիկայ , եւ իշխանութիւն առած ըլլայ մեզի որպէք Աստուծոյ կոչուելու : Բայց կարգացի՝ որ Բանն՝ որ Աստուած է, ծնաւ ոչ յարեմէ, ոչ ի մարմնոյ եւ ոչ ի կամաց առն , այլ յԱստուծոյ ծնաւ : Դարձեալ չեն ըսեր որ Բանն մարմին առած եւ բնական ըլլայ ի մեզ : Նոյն զրոց մէջ այլ եւ այլ կերպով մեկնուած էր թէ՛ Որդին համագոյակից Հօր , անիրաւութիւն չհամարեցաւ առնել զանձն հաւասար Աստուծոյ , որովհետեւ բնութեամբ հաւասար էր Աստուծոյ : Բայց զանձն ունայնացողած եւ գերեւ կերպարանք առած, մարդկային տկարութիւններն ընդունած, խոնարհութեան օրինակ առած , եւ մահու չափ եւ մահու իտալի հնազանդ ըլլալն ամենեւին զրուած չէր : Կարգացի նաեւ այն զրոց մէջ որ Բանն յառաջ քան զամենայն անվորտիտելի դոյութեամբ, իբրեւ Որդի Աստուծոյ , հաւասար՝ յաւիտենական է ի ծոց Հօր, եւ հոգիք երջանիկ ըսուելու համար անոր իմաստութիւնէն ընդունելու էին : Բայց Բանին Աստուծոյ մեղաւորաց համար մեռած ըլլալը, եւ Դուն՝ ո՞վ Աստուած իմ, Միածին Որդւոյդ չխնայելդ եւ ի մահ մատնելդ չզը-

տայ այն գրոց մէջ, Դուն այս բաներս զիանոց եւ իմասանոց ծածկեցիր, եւ յայտնեցիր տղայոց, որպէս զի մխիթարուն ա- նոնք որ կուլան եւ կը վշտանան, եւ առաջ երթան արդարու- թեան ճամբուն մէջ անոնք որ հեղ եւ խնարհ են սրտով»

Ըստ այնմ՝ Պղատոնի գրուածները կարդալով, Օգոստինոս կը զանայ Բանին Աստուծոյ՝ ոչ անտարակոյս այն անհուն սէրը եւ ոչ մարդեղութեամբ զանձն ունայնացնելը, այլ փառքը, յա-ւիտենական ծննդաբանութիւնը, եւ ամէն հոգւոց վրայ ունե-ցած չնորհաբաշխ հաղորդակցութիւնը, եւ պարգեւած ճշմարիտ լոյսը. եւ այս բաներս կարդալով կը հիանայ, եւ նոյն հրճուանքը կ'ըզգայ իւր սրտին մէջ, ինչ որ զգացած էր տասնեւինը տա-րեկան եղած ատեն Կիկերոնի Հորդանսիոս կոչուած գիրքը կարդացած ժամանակ. բայց հիմակ աւելի եւս ուժգնութեամբ կ'ըզգայ, վասն զի հոգին հիմակ զգայարանքներէն աւելի ազատ է, եւ միանգամայն Պղատոն Կիկերոնէն աւելի վստահութեամբ խօսելով, հոգիներն ալ իրեն հետ բարձրագոյն գաղաթները կը հանէ ու հոն կը հանգչեցնէ. «Ահայ, կ'ըսէ Օգոստինոս, սուրբ հոգւոյս այս գաղանի խորհրուէն եւ գաւիթներուն մէջ, ուր որ տասնեւինը տարի առաջ մանեւս համարձակութիւն չէի ունե-ցեր, եւ յանկարծ հոն լոյս մը զարկաւ աչքիս. ոչ սովորական լոյս մը, զորն որ ամեն մարդ կը տեսնայ, այլ թէ՛ տեսութեամբ եւ թէ՛ բնութեամբ բոլորովին ասրբեր լոյս մը . այն հոգին որ ճշմարտութեան մէջ է՝ կը ճանչնայ միայն այն լոյսը . եւ այն հոգին որ կը ճանչնայ այն լոյսը՝ կը ճանչնայ միայն յաւիտենա-կանութիւնը. եւ աչք մը միայն կայ որ կը տեսնայ այն լոյսը , եւ այն աչքը՝ սէրն է»

Օգոստինոս այն լուսոյ տուեալ՝ սիրտը ճմտած, դարձեալ կը կրկնէ՝ ըսելով. «Ո՛վ յաւիտենական ճշմարտութիւն, ո՛վ ճշմարիտ մարդասիրտ թիւն, ո՛վ սիրուն յաւիտենականութիւն . զուն իմ Աստուածս ես. զիչեր-ցորեկ հոգիս ծարաւի է առ քեզ, ո՛վ Աստ-ուած իմ»

(Շարայարեկի)

ԱՄԵՐՅԱՍ Ա. ՈՍԿԵԱՆ

ԱՌՁԵՌՆ

ԲԱՌԱԳԻՐՔ

ՀԱՅԵՐԷՆ-ԳԱԳԱԿԵՐԷՆ

Նոր տպագրութիւն (երկրորդ)

Ուղղեալ եւ յտեղեալ

տեղի քան 50000 քառ., ոճ եւ այլն,

Այն օգտակար գործ՝ կը բաժանգատէ հայերենի ընթացիկ բոլոր բաներէն զառ՝ զիտական եւ արուեստական, բազմաթիւ բաներ, ոճեր եւ աստղածներ, իրենց զազգ. թարգմանութեամբն: Բառից զանազան աստիճաններ բացատրուած են բազմաթիւ օրինակօր:

Գործոյն վերջն տեղեւած է զազգ. լեզուի անկանոն եւ պակասաւոր բայից պարզ ժամանակներու քանկն՝ հանգերձ պիտանի եւ կարեւոր ծանօթութեամբ: Էջ իրր 1000, ընտիր թուղթ, մաքուր տպագրութիւն:

Գին	Հօրաւոր քառուցնէ զահեկան	25
	Ըտթակազմ	» 27
	Կիտակաչի	» 32

Կեդրոնատեղին է Յ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ վաճառատուն, թիւ 27, Ֆիննանըլայ, Կ. Պօլիս: Կը գտնուի Պ. ՊԱԼԵՆՅԻ եւ բոլոր հայ դրավաճառաց քով, ինչպէս նաեւ Բերա, Մեծ փողոց, ՎԱՅՍԻ եւ ՔԱՅԼԻ դրավաճառանոցները, եւ Ղալաթիա Մանմուտի: Աստուկի, թիւ 42, ՌՕՄԱՆ եւ ԸՆԿ. թղթա-վաճառանոցն:

ՊԱՏԿԵՐ տասն եւ հինգ օրը մի անգամ կը հրատարակուի :

Բաժանորդագրութեան տարեկան գինն է
Կ. Պօլսոյ համար 40 դահեկան :
Դաւառաց եւ օտար երկիրներու համար
քղբատարի ծախքն ի միասին հաշուելով 50 « «

Խորաքանցիւր թիւ 2 դահեկան

ՊԱՏԿԵՐԻ խմբագրատունն է ի Բերա , եւ չի վաճառ
թիւ 1 , ուր պետք է դիմել բաժանորդագրութեան եւ թերթին
վերաբերեալ այլ ամենան խնդրոց համար :

RÉDACTION DU BADGUERE

Constantinople, Péra, rue YÉCHIL N ° 4

معارف نظارت جلیله سنک رخصتیه طبع اولمشدر